

ፕረዚደንት ሃማደኤ ወ/ሮ ተኸአ ተስፋሚካኤል
“እነፍርዮ ፍርያት ንርሑቕ ዝጠመተ ክኸውን ኣለዎ”

መርሃዊ ታደሰ

ክቡራት ኣንባብቲ፡ ብምክንያት ሓድሽ ዓመት 2023፡ ምስ ፕረዚደንት ሃማደኤ ወ/ሮ ተኸአ ተስፋሚካኤል፡ ኣብ ድሕረ-ባይታ ሃገራዊ ማሕበር ደቂ-ኣንስትዮ ኤርትራን ሓፈሻዊ ንጥፈታቱን፡ ከምኡ'ውን ኣብ ብድሆታትን ዕድላትን ኤርትራውያን ደቂኣንስትዮ ኣብ ውሽጢ ሃገርን ወጻእን፡ ናይ ዘካየድናዮ ቃለ-መሕትት እነሆ - ሰናይ ንባብ።

ወ/ሮ ተኸአ፡ ዕላልና ብኣመሰራርታን ኣመዓባብላን ሃማደኤን ቀንዲ ዕላማታቱን፡ ተራኡ ኣብ ኩሉ መዳያዊ ቃልሲ ናይዛ ሃገርን ክንፍልሞ?

ሃማደኤ ኣብ ቃልሲ ዝተመሰረተ ኣካል ህዝባዊ ግንባር ዝኾነ ሃገራዊ ማሕበር እዩ። እዚ ማሕበር'ዚ ኣብ 1979 ህዝባዊ ግንባር ኣብ ቃልሲ ዝወለደ፡ ንንጥፈታት ደቂኣንስትዮ ኣብ ዘላቂ ምዕባል ናይዛ ሃገር ከም ዝብርክን ከም ዝሕይልን ብምግባር ከኣ፡ ሱታፌ ደቂ-ኣንስትዮ ኣብ ኩሉ መዳያት ናይ ቃልሲ ንምርግጋጽ ልዑል ጸዕርታት ዘካይድ እዩ። ከምኡ ድማ፡ ቅድሚ ናጽነት ኮነ ድሕሪ ናጽነት ንኣንጻር ኩሉ ንደቂ-ኣንስትዮ ንድሕሪት ዝጎትት ድሑር ኣተሓሳስባ ዝተቐለለን ዝቃለስ ዘሎን ሃገራዊ ማሕበር እዩ። እዚ ማሕበር'ዚ ካብ ዝምስረት ክሳብ ሕጂ ሸውዓተ ጉባኤታት ኣካይዱ ኣሎ። መድረኽ ብመድረኽ ድማ መንእሰያት ደቂኣንስትዮ ተረከብቲ ሕድሪ ኮይነን ዕጥቀን ሸጥ ኣቢለን መጻኢት ኤርትራ ንኸጸብቓ ተራኡ ብምዕዛዝ፡ ዝጭበጥ ሃገራዊ ስራሕ ዝሰርሕ ዘሎ ንመላእ ደቂ-ኣንስትዮ እዛ ሃገር ዝውክል ሃገራዊ ማሕበር እዩ።

ካብ ተመኩሮኹ፡ ብዘይ ተሳትፎ ደቂቅ አንስትዮ ኩሉ መዳያዊ ቃልስና ከመይ ምኹን ነይሩ ትብሊ?

ፍርቂ ሕብረተ-ሰብ አጉዲልካ ዝጭበጥ ዝኾነ ይኹን ዓወት የለን። ብመሰረቱ እውን ሓንቲ ኢድ ንበይና ከተጣቕፅ ኣይትክእልን እያ። ተሳትፎ ደቂ-አንስትዮ ንዘይብሉ ቃልሲ ኸኣ ልክዕ ፍርቂ ኣካሉ ከም ዝለመሰ ሰብ ኢና ክንሓስቦ ዘለና። ሰውራ ኤርትራ ክብገስ እንከሎ'ውን 'ብዘይ ተሳትፎ ደቂ-አንስትዮ ዝዕወት ሰውራ የለን' ዝብል ጭርሖ ሒዞ'ዩ ተበጊሱ። ደቂ-አንስትዮ ስለ ዝተሓወሳኦ እዩ ድማ ሰውራና ክቀላጠፍ ክኢሉ። ስለዚ፡ ብዘይ ተሳትፎ ደቂ-አንስትዮ ኩሉ መዳያዊ ቃልስና ጎደሎ ምኹን። የግዳ፡ ተሳትፎ ደቂ-አንስትዮ ስለ ዝነበሮን ስለ ዘለዎን እዩ ቃልስና ክዕወት ዝከኣለን ዛጊት'ውን ዝዕወት ዘሎን።

ናይ ሕጂ መንእሰያት ደቂ-አንስትዮ ምስ ቀዳሞት መንእሰያት ደቂ-አንስትዮ ብምንጽጻር፡ ከመይ ኣለዎ ትብሊ?

ንሕና ክንጋደል እንከለና ብዕድመ እንተደኣ ርኢናዮ ክንደኣንን ትሕቲኣንን ኢና ነይርና። ብልክዕ ኣብዚ እዋንዚ ኮይነ ክርእዮ እንከለኹ ወኒ ነይሩና እዩ፡ ልዑል እምነት'ውን ነይሩና'ዩ። ብደረጃ ናይ ኣካዳሚ ክንርእዮ እንከለና ግና፡ እቲ ዝነበረ ገዛኢ ስርዓት ናይ ትምህርቲ ዕድል ዘይፈጥርን እቲ ዝነበረ ድሑርን ዓብላልን ኣባታዊ ኣተሓሳስባ እውን ንደቂ-አንስትዮ ክመሃራን ንደገ ክወጽኣን ዘፍቅድ ኣይነበረን። ኣካዳምያዊ ብቕዓትና ኩነ ንቕሓትና እውን፡ ከምዚ ሕጂ ደቅና በጺሐናኦ ዘለዎ ደረጃ ኣይበጸሕናን ነይርና ጥራሕ ዘይኮነ፡ መብዛሕትና ናይ ሽዑ መንእሰያት ደቂ-አንስትዮ ኣየፋረቕናዮን እውን ነይርና። እዘን ሕጂ ዘለዎ መንእሰያትና ግና፡ ብኣካዳምያዊ ብቕዓት ምሉኣት እዮን። እንተወሓደ 12 ክፍሊ ወዲኣን እዮን ኣብ ቃልሲ ዝሳተፋ ዘለዎ። እተን ዝነፍዓ ኸኣ ብዲፕሎማ፡ ብዲግርን ማስተረይትን ትምህርተን ዛዚመን ዶክተራትን ኢንጅነራትን ካልእን ኮይነን ኣብ ምዕባል እዛ ሃገር ይሳተፋ ኣለዎ። እዚ ሕጂ በጺሐናኦ ዘለዎ ድረጃ'ዚ ግና ሳላ እተን ቀዳሞት መንእሰያት ደቂቅ አንስትዮ ዋጋ ዝኸፈላለን ምጻኑ ምግንዛብ የድሊ። ናይ ሎሚ መንእሰያት ደቂ-አንስትዮ እምበኣር፡ መንግስቲ ብዝፈጠረለን ዕድል ዝሓሸ ፍልጠት፡ ዝሓሸ ሞያ፡ ዝሓሸ ንቕሓትን ብቕዓትን ዝወነና መንእሰያት እዮን።

ንተራን ኣበርክቶን ኣደ ኣብ ምህናጽ ብኹልንትናኡ ብቕዕን ቀጻልነቱ ዘውሓሰን ስድራቤት ብኸመይ ትገልጽዮ?

አደ መሰረት ስድራ-ቤት እያ። ዝበዝሑ አባላት ናይ ሓንቲ ስድራ'ውን ዝበዝሑ ግዜአም ምስ አደ እዮም ዘሕልፍዎ። እታ አደ ድማ እያ ናይዞም ንዛረበሎም ዘለና አባላት ስድራ-ቤት ሓጃፊትን ሓብሓቢትን። ተሰካሚት ናይ'ቲ ኩሉ አደራዕን ጸርን ናይ ስድራ-ቤት ድማ አደ እያ። ትማሊ ንደቃ አጅኹም ኢላ አብ ቃልሲ ንናጽነት ዘዕጠቐት፡ ኤርትራዊት አደ እያ። አብ ምውሓስ ልኡላውነት አጅኹም ኢላ ደድሕሪ ደቃ ሞራላውን ንዋታውን ዕጥቂ ዘዕጠቐት፡ ስንቂ ዘስነቐት ንቐጠባውን ማሕበራውን ሽግራት በዲሃ ሰላምን ርግኣትን ናይ ቤታን ናይ ሕብረተ-ሰባን ሃገራን ዘውሓሰት፡ እዛ መሰረት ናይ ኩሉ ምዕባለ ዝኾነት አደ እያ። ኤርትራውያን አደታት ውሕሰቲ ስድራ-ቤት እንተዘይፈጥራ ነይረን ሎሚ አብ ካልእ ሽግር ምሃለና። አብ ሃገራውያን በዓላትና ኤርትራውያን አደታት ንምዕባለናን ሓድነትናን ዝድርዕ ብግብሪ ዘመሓላልፋኦ መልእኽቲ ብዓይንኹም ትርጕም አለኹም። ተራን አበርክቶን አደ አብ ምህናጽን ምድልዳልን ብቐዕን ቀጻልነቱ ዘውሓሰን ስድራ-ቤት ከአ አዝዩ ልዑል'ዩ። ብቐንዱ'ውን ተራ ናይ አደ ገሊጽካን ተንቲንካን ዝውዳእ ስለ ዘይኮነ ንግዝይኡ እዚ ዝጠቐስኩዎ ካብ ባሕሪ ብጭልፋ እኹል እመስለኒ።

ሃማደኤ አብ ምጥፋእ መሃይምነት አደታት አተኩሩ ዝሰርሖ ስራሕ እንታይ አሎ?

ካብ ፈለማ ናይ ናጽነት ዓመታት አትሒዙ ሃማደኤ ዝተፈላለዩ ፕሮጀክትታት ብምስራዕ መተባብዒ ንመነባብሮአን እናሃበ፡ አደታት መሃይምነት ከም ዘጥፋኦ ክሰርሖ ጸኒሑ እዩ። ብዙሓት አደታት ከአ መሃይምነት አጥፊአን እዮን። አብዚ እዋንዚ ግና ዳርጋ ካብ ነዊሕ ዓመታት አትሒዙ ነዚ ናይ ምምሃርን ምስትምሃርን ዕማም ሚኒስትሪ ትምህርቲ'ዩ ሒዘዎ ዘሎ። እቲ ሓቂ'ውን ንሱ'ዩ። ተሳትፎ ናትና አብዚ መዳይ'ዚ ግና ምስ ሚኒስትሪ ትምህርቲ እናተወሃሃድና ኢና ብሓንሳብ ንሰርሖ ዘለና። ከም መሻርኽቲ መጠን ድማ ተሳትፎና ወትሩ ዕዙዝ'ዩ ዘሎ። ሚኒስትሪ ትምህርቲ ብዘፍቀዶ መሰረት ድማ ሎሚ አብ ርሑቕ ቦታታት ናይ ሃገርና ዝቐመጠ አደታት ከይተረፈ መሃይምነት አጥፊአን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ክሳብ አብ ሃገራዊ መልቀቂ ፈተና (ማትሪክ) ክሳተፋን ተሳቲፊን ክዕወታን ዝኸኣላ አደታት አለዋና። ብድምር ክንርእዮ እንክለና አብዚ መዳይ'ዚ ንቐድሚት ገሰጊስና አለና።

ተራ ሃማደኤ አብዚ እዋንዚ ደአ እንታይ'ዩ?

እንትደአ ኢልና ኸአ ብቐንዱ ነተን ዝመሃራ ደቂ-አንስትዮ ምትብባዕን ሰፊሕ ባይታ ምጥጣሕን'ዩ። ደቂ-አንስትዮና ሎሚ ክጽሕፋን ከንብባን ስለ ዝኸኣላ

አብ ዝተፈላለዩ ናይ ምምሕዳራት ኮነ ኮማት ምርጫታት ተሳቲፊን ድሕሪ ምዕዋተን አብ ቦታ ስርሐን ብቕዓትን ዕዉታትን ኮይነን ክኸዳ ንርእየን ኣለና።

ንንጥፊታት: ብድሆታትን ዕድላትን ኣባላት ሃማደኤ አብ ውሽጥን ወጻኒን ሃገር ኣመልኪትኪ መብርሂ እንተትህብና?

እቶም መሰረታውያን ዕድላት ኢልና ንጽውዖም: መንግስቲ ንኹሎም እቶም ንደቂአንስትዮ ቅድሚ ናጽነት አብ ጥዕናውን ማሕበራውን ቁጠባውን መዳያት ክዕንቅፉን ክሓልኩን ዝጸንሑ ነገራት ንኹሎም ጸራሪጉ ጸግዖም ስለ ዘትሓምዮ። መንግስቲ ኤርትራ: ወዲ-ሰብ አብ ብዙሓት ሃገራት ዋላ አብተን ዝማዕበላ ሃገራት ዓለም ክረኽቦ ዘይክእል ዕድላት አብ ሃገርና ንመላእ ኣካል ሕብረተሰብ ፈጠሩ እዮ። ማዕረ ደሞዝ ንማዕረ ስራሕ: ማዕረ ዕድል ናይ ትምህርቲ ንኸልቲኡ ጸታ: ማዕረ ዕድል ተጠቓምነት ናይ መሬት ንኸልቲኡ ጸታ ስለ ዘንጸፈ: ምዕሩይነት ናይ መላእ ዜጋታት ናይ'ዛ ሃገር ኣረጋጊጹ እዮ። ነዚ ዝፈጠረ ኸአ እቲ ቅኑዕ መስመር ናይ ህዝባዊ ግንባር እዮ። አብ ብድሆታት እንተደኣ መጸእና: እዘን አብ ውሽጢ ሃገር ዘለዋ እቲ ንኹልና ዜጋታት ብሓባር ዝጸልወና ናይ ናብራ ናይ ቁጠባ ሽግር እንተዘይኮይኑ: ካልእ ብድሆታት ኣለና ኢልና ክንዛረብ ኣይንክእልን ኢና። አብተን አብ ወጻኒ ሃገር ዝቕመጣ ኤርትራውያን ደቂ-አንስትዮ ግና ስደት ከም ስሙ ስደት ምጻኑ ስለ ዘይተርፎ: ማእለያ ዘይብሉ ብድሆታት'ዩ ዘለወን።

ተራ ሃገራዊ ማሕበር ደቂ-አንስትዮ ኤርትራ አብ ምጥባቕን ምትግባርን መሰላት ሰራሕተኛታት ደቂ-አንስትዮ ከመይ ኣሎ?

አብ'ቲ ናይ መንግስቲ ጽላታት ኩሉ ምዕሩይ እዮ። አብተን አብ ናይ ውልቂ ትካላት ዝሰርሓ ደቂ-አንስትዮ እውን እንተኾነ ብዙሕ ዘስክፍ ተርእዮታት የለን። ሓደ-ሓደ ሃንፋት ምስ ዝርአ ኸአ ምስ ሚኒስትሪ ዕዮን ማሕበራዊ ድሕነትን ሃገራዊ ኮንፈደረሽን ሰራሕተኛታት ኤርትራ (ሃኮሰኤ)ን ተወሃሂድና መሰላተን ክረኽባ ተራና ንጸወት ኢና። አብዚ ክንርደኦ ዘለና ግና: እቲ በጨቕ ኢሉ ዝርአ ጸገማት ብሰንኪ ናይ ሓደ-ሓደ ድሑር ኣተሓሳስባን ኣጠማምታን ዝውንኑ ውልቀ-ሰባት ዝፍጠር ምጻኑ'ዩ።

ንህሉው ኩለንትናዊ ብቕዓት ኤርትራውያን መንእሰያት ደቂ-አንስትዮ ኣመልኪትኪ እንታይ ትብልና?

ሎሚ ንለንስተይቲ ዘይብሉ አብያተ-ጽሕፈት ኣለና ኢልና ክንዛረብ ኣይንክእልን ኢና። እዚ ኸአ መንእሰያት ደቂ-አንስትዮና: መንግስቲ

ንዘንጸፈለን ዕድል ተጠቂመን ተወዳዳሪ ብቕዓት ከጥርያ ስለ ዝኸኣላ እዩ። ነዚ ኣድላዩ ዝኾነ ኩለንትናዊ ብቕዓት'ዚ ንምፍጣር ከኣ ሃገራውያን ማሕበራትን ካልኣት ትካላት መንግስትን ተወሃሂድና ዝተፈላለዩ ስልጠናታት እናወደብና ክንሰርሓሉ ዝጸናሕናን ንሰርሓሉ ዘለናን ዕማም እዩ። ምክንያቱ ኩለንትናዊ ብቕዓት ብዙሕ'ዩ ዝሓቁፍ፡ ብኣካዳምያዊ ትምህርቲ ጥራሕ ብሉጽ ስለ ዝኾንካ ኩለንትናዊ ብቕዓት ወኒንካ ኣለኻ ማለት ኣይኮነን። ጎረ-ጎረ እቲ ፍልጠት፡ ምድላብ ንቕሓት ከተማዕብል ወሳኒ እዩ። ንመንእሰያትና ኣብ ውሳኔ፡ ኣብ ትግባረ፡ ዝተርፈን ብዙሕ ነገራት ኣሎ። ከም መንእሰያት መጠን ተረከብቲ ሕድሪ ናይ'ዛ ሃገር ከም ምጻኑን መጠን ኣብዚ ናይ ምውሳኔ፡ ናይ ምትግባር መዳይ ጸቂጠን ክሰርሓሉ ይግባእ። ንዘጋጥመን፡ ኣልዮት ኣምሲልካ ዝፍጠር ስወር ምዝመዛ ብንቕሓት ክቃለሳኦ ይግባእ። ኣብዛ ንነብረላ ዘለና ዓለም፡ ነብስኻ ፈቲኻ ዝመጽእ ለውጢ የለን። ለውጢ ለይትን ቀጥርን ጽዒርካ ዝመጽእ ነገር'ዩ። ነዚ ፈሊጠን ከኣ ዘላቂ ኩለንትናዊ ብቕዓት ከጥርያን ናብ ደቀንን ደቂ ደቀንን ከሰርጸን ኣለወን።

ህጻውንቲ ቁልዑ ሒዞን ንዝሰርሓ ኣደታት ደቂ-ኣንስትዮ ብሃማደኤ ዝግበር ምትሕብባር እንታይ ኣሎ?

መሰርሕ ወሊድ ብቕኑዕ መንገዲ ቀጻልነቱ ክረጋገጽ ኣለዎ። ብዝተኻእለ መጠን ነዘን ኣደ ቁልዑ ዝግበር ምትሕብባር ዓቕምና ብዘፍቀዶ መሰረት ይግበር እዩ። እዚ ግና ናይ ሃማደኤ ሓላፍነት ጥራሕ ኣይኮነን። ናይ ኩሉ ኣካል ሕብረተ-ሰብን ናይ መንግስታውያንን ብሕታውያንን ትካላት ሓላፍነት እውን'ዩ። ሃማደኤ፡ ኩለን ትካላት መውዓሊ ህጻናት ክገብራ ከም ዘለወን ዘድሊ ጸዕሪ ንገብር ኢና። ሳላ ከምኡ ዝገበርና ኸኣ ብዙሓት ትካላትን ሚኒስትራታትን ነዚ ርዱእ ወሲዶም ኣብ ትካላቶም መውዓሊ ህጻናት ብምግባር ጸገማት ሰራሕተኛታት ኣደታት ዘቃለሉ ኣለዉ። እዚ ኸኣ ኣብ መላእ ሃገር ክዝርጋሕ ዘለዎ ጉዳይ ስለ ዝኾነ ብቕጻሊ ሓያል ስራሕ ከድልየና እዩ። ኣብዚ መዳይ'ዚ ተራ ቦዓል ቤተን ወሳኒ'ዩ። እተን ደቂ-ኣንስትዮ እውን፡ ወሊድና ኢለን ካብ ስራሕ ካብ ዘብኩራ ናይ ገዛእ ርእስን ምትዕጽጻፍ ወሳኒ ምጻኑ ፈሊጠን ተዓጻጺፈን ስራሕን ክሰርሓ ከም ዝግባእ ከፈልግ ኣለወን። ኣብ ነፍሲ-ወስፍ ትካል ዘሎ ተጻዋዒ ኸኣ፡ ሽግር ናይ ምፍታሕ፡ ብፍላይ ከኣ ሽግር ናይ ደቂ-ኣንስትዮ ቦቲ ቕኑዕ መንገዲ ናይ ምፍታሕ ብቕዓት ክህልዎ ኣለዎ። እቲ ዝውለድ ዘሎ ቁልዓ እኮ ጽባሕ ናይ'ዛ ሃገር ሕድርን ሓላፍነትን ዝስከም'ዩ። ነዚ ፈሊጥና ኢና ኸኣ ክንዮ ትማሊ ሎሚ ብንቕሓት ክንመርሕን ከነመሓድርን ዘለና።

ደቂ-አንስትዮ ብሓፈሻ መንእሰያት ደቂ-አንስትዮ ኸአ ብፍላይ፡ ብቅጠባ ነብሰን ኣብ ምኽኣል ማሕበር ዝተጻወቶ ተራ እንታይ ይመስል?

እዚ ንሃማደኤ ጥራሕ ዝምልከት ኣይኮነን። ብዓቢኡ መንግስቲ ጸቂጡ ስለ ዝሰረሐሉ ደቂ-አንስትዮ ብቅጠባ ነብሰን ኣብ ምኽኣል ዝበለጸ ስራሕ ተሰሪሑ እዩ። ሃማደኤ ኸአ፡ ኣካል ናይቲ መንግስቲ ከም ምጻኑ መጠን፡ ደቂ-አንስትዮ ኣብ ሕርሻዊ ንጥፊታት ኣብ ናይ ንግዲ ንጥፊታት ብሓፈሻ ኸአ ናይ ምዕያይ ተመኩርኣን ብተወዳዳርነት ዘሰፍሓሉ፡ ዝነቐሓሉ መደባት እናሰርዐ ሰፊሕ ባይታ ኣጣጢሑለን እዩ። ሳላ ከምኡ ዝተገብረ፡ እነሆ ሎሚ ብዙሓት ደቂ-አንስትዮ ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ናይ'ዛ ሃገር ካብ ተጸባይነት ተገላጊለን ዝተፈላለዩ ጽላታት ንግዲ መሪሖንን ኣመሓዲረንን ንቕድሚት ክምርሻ ንርእየን ኣለና።

ፕረዚደንት ሃማደኤ ወ/ሮ ተኸአ ተስፋሚካኤል ሕብረተ-ሰብና ኣብ ጀንደርን ጾታን ዘለዎ መረዳእታ ከመይ ይመስል? ካብ ግዜ ናብ ግዜ ብዝተኻየደ ጸዕሪ፡ ሎሚ ጽቡቕ መረዳእታ ኣለዎ ክንብል ንኸእል ኢና። ይኹን-ምበር፡ ሓዲ-ሓዲ ናይ ኣተሓሳስባ፡ ናይ ንቕሓት ድኸነት ዝፈጠሮ ሽግራት ይርከቡ እዩ። ምስ ምሉእ ብቕጻታ - ጓል ጥራሕ ስለኹነት ጸሓፊት፡ ወዲ ስለዝኾነ ኸአ ናይ ሓዲ ፕሮጀክት ወይ ጨንፈር ሓላፊ ክኸውን ኣለዎ ዝብል ጌና ዘይጸረየ ኣተሓሳስባ፡ ብኣዝዩ ውሑድ ዓቕን በጨቕ-በጨቕ ክብል ይርከቡ እዩ። ጾታ - ኣንስታይ፡ ጾታ - ተባዕታይ እናበልካ ዝምረጽ ስራሕ ኣብዚ ሃገር ቦታ የብሉን፡ ነዚታት ሓቕፋ ዝወጽእ ናይ ስራሕ ምልክታታት እንተሎ እውን ናይ ምእራሙ ሓላፍነት ናይ ኩልና እዩ። እቲ ጓል-አንስተይቲ ማዕረ ወዲ ተባዕታይ ንኸይትስጉም ክዕንቅፍ ዝጸንሐ ጉዳኢ ባህልን ልምድን ኣብ ከመይ ደረጃ ይርከብ? ኣብዚ መዳይዚ ብዙሕ ኢና ንቕድሚት ሰጉ-ምናና ዘለና። ኣዝዩ ዝነኣድ ውጽኢት ኣመዝጊብና ኣሎና ኢልና ክንዛረብ ንኸእል ኢና። ነዊሕ ሱር ዝሰደደ ባህልን ልምድን ከም ምጻኑ መጠን ግና፡ ኣብ ሓዲ ረፍዲ ምሉእ-ብምሉእ ተጸራሪጉ ክጠፍእ ስለዘይክእል፡ ቃልስና ቀጸሊ እዩ። ብፍላይ ኣብ መርዓ ትሕቲ ዕድመ፡ ንስለ ድሕነት ደቂ-አንስትዮ ሓያል ስራሕ ከድልየና እዩ። ምኽንያቱ፡ ምውላድ ዘይጽላእ እኳ እንተኾነ፡ ኣብ ግዜኡን ሰዓቱን እዩ ክኸውን ዘለዎ። ብሰንኪ እዞም ጉዳእቲ ልምድታት - ከም ክሸቦ ጓል-አንስተይቲ፡ መርዓ ትሕቲ ዕድመን ካልእን ክመጽእ ዝኸእል ሕግም

ፌስቱላ ንገሃእ ርእሱ፡ ኣብ ማሕበራውን ቁጠባውን ናይታ ንል-ኣንስተይቲ ቀሊል ስንብራት ኣይኮነን ዝገድፍ።

ሃማደኤ፡ ደቂ-ኣንስትዮ ብዝተፋላለዩ ሞያ ንምዕጣቕ ከሰላስሎ ዝጸንሐ መደባት እንታይ ይመስል?

ደቂ-ኣንስትዮ እኹል ሞያ ዓጢቑን ቁጠባዊ ዓቕመን ውሑስ ኣብ ምግባር፡ እዚ ማሕበር ልዑል ተራ ተጻዊቱ እዩ ይቕጽሎ እውን ኣሎ። ሓደ ካብኡ ኣብ ዲያስፖራ ምስ ዝቕመጣ ኤርትራውያን ወሳኒ ዕዮ ወዲቡ፡ ብግብሪ ተጨባጢ ዝኾነ ንውሉድ ወለዶ ሓወልቲ ኮይኑ ክሰጋገር ዝክእል፡ ንክትቁጻጸር ጽቡቕ፡ ንክትርእዮ ጽቡቕ - ኣብ መብዛሕትኣን ዞባታት ክሳብ ንኡሳን ዞባታት ዝወረደ ብርክት ዝበለ መሰልጠኒ ማእከላት ደቂ-ኣንስትዮ ተሃኒጹ እዩ። ሳላ ከምኡ ዝተገብረ ኸኣ፡ ቤት ጽሕፈትና ውሑስ፡ መሰልጠኒ ማእከልና ውሑስ እዩ። እንህቦ ስልጠና ውሑስ እዩ። ከም ውጽኢቲ፡ እዚ መሰልጠኒ ማእከላት እዚ፡ ካብ ናይ ኮምፒዩተር፡ ማእለማ፡ ቅዲ ኸዳን፡ ካይላን ስርሓት ዕንቁን ስልጠና ሓሊፉ፡ ክሳብ ናይ ሙዚቃን ካሜራን ኣርትዖትን ምቕራጽ ድምጽን ዝኸይድ ትምህርቲ፡ ብብእዋኑ ኣብ ምሃብ ይርከብ ኣሎ። ሓደ ካብቲ ቀንዲ ዕላማና፡ ደቂ-ኣንስትዮ ነብሰን ብምክኣል ካብ ተጻባይነት ክድሕና ስለ ዝኾነ፡ ብብእዋኑ ስልጠና መፍረ ንህብን ምግፋፍ ዓሳን እውን እንተኾነ ማዕረ-ማዕረ እዚ ክጠቕሰልካ ዝጸናሕኩ ስልጠናትን ንህብን ኣብ ጽላት ሕርሻ ንክነጥፋ ባይታ ነጣጥሕን ኢና። ኣብ መላእ ሃገር ንዝርከባ ናይ ሃማደኤ ሓለፍትን ኣብ ምምሕዳር ንዝሰርሓ ኣመሓደርትን ኣካዩድቲ ስራሕንውን ብፍሉይ ናይ ምሕደራን መሪሒነትን ስልጠና ከም ዝወስዳ ገይርና ኢና።

ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ሃማደኤ ምስ መሻርኹቲ ብዓይነቱ ፍሉይ ዝኾነ ናይ ቅዲ-ኸዳን ዲዛይን ትምህርቲ ሂቡ ነይሩ። ዕላማ ናይቲ ትምህርትን ውጽኢቲን እንታይ እዩ?

ኣብዚ ብፍሉይ ዝፈተንናዮ ኩርናዕ ብቕንዱ፡ ነቲ ብቕጻሊ እንህቦ ዝነበርና ናይ ማእለማ ስልጠና ዘመናዊ ንምግባሩ፡ እቲ ፍርያት ድማ ብደረጃ ናይ ኣህጉርና ዞባ ተወዳዳሪ ኮይኑ ዓለም-ለኻዊ ተጠላብነት ንክህልዎን ዝዓለመ እዩ ነይሩ። ኣብዚ ስልጠና እዚ፡ ብቕዳምነት ክስልጥና ዕድል ዝተዋህበን ደቂ-ኣንስትዮ ከኣ፡ ኣብቲ ናይ ማእለማ ነዊሕ እዋን ክሰርሓ ዝጸንሓ ኮይነን፡ ካብ ዞባታት ማእከል፡ ዓንሰባ፡ ጋሽ ባርካን ደቡቡን ዝተዋጸኣን፡ ነቲ ዝቕሰማኦ ትምህርቲ ነናብ ዞባኣን ተመሊሰን ንኻልኦት ደቂ-ኣንስትዮ ከሰልጥና ዝክእላን፡ ተመኩሮን ወንን ዘለወንን እየን። ናይ ብሓቂ ኸኣ፡ ካብቲ ቅድሚኒ

ሕጂ እንሀቦ ዝነበርና ስልጠናታት ብዓይነቱ ፍሉይ ዝኾነ ስልጠና እየን ቀሲመን። ካብ ቅዱ-ኸዳን ጀሚርካ ክሳብ ብዙሓት ሕብርታት ሓዋዊስካ ዝደለኻዮ ዓይነት ሕብሪ ብምፍር - ከመይ ገይርካ ብኸለንትናኡ ብቐፅ ፍርያት ተፍርን ትሸይጥን ዝሓቁፍ ዝዚፍ ባጀት ዝተሰለዎ፡ ንሸሞንተ ኣዋርሕ ዝቐጸለ ስልጠና እየን ኣብ ኣስመራ ቀሲመን። ድሕሪቲ ስልጠና እውን፡ ፍርያተን ኣብ ውሽጢ ሃገርን ወጻእን ንኸላልያ ዕድል ረኺብን እየን። እቲ ንመስርሒ ዝኸውን ጥረ ነገራት ብዝቐለለ መንገዲ እንተደኣ ረኺብን፡ እዘን ሞያውያን ደቂ-ኣንስትዮ ዘፍርያኦ ፍርያት ልዑል ተጠላብነት ከም ዝረክብ እምንቶይ እዩ። ኣብቲ ስልጠና፡ ናይ ስርሓት ፍዕሎ (ስርሓት ላኻ) ካይላን ዕንቁን እውን ናብ ዘመናውነት ገጹ ብምምዕባል፡ ክንሰርሓሉ ከድልየና እዩ። ምክንያቱ፡ ኩሉ ግዜ እነፍርዮም ፍርያት ንርሑቕ ዝጠመቱ፡ ንባህልታትናን ክብርታትናን ምስ ዓለም ዘላልዩ ክኾኑ ስለዘለዎም፡ ሓያል ጸዕሪ ከድልየና እዩ። ነዚ ክወን ንምግባር ከኣ፡ ሓባራዊ ስራሕ ምስራሕ ወሳኒ እዩ። ብተናጸል ዝስራሕ ስራሕ ከዐውተና ኣይክእልን እዩ። ኣብዚ መዳይ'ዚ ዝጭበጥ ውጽኢት ንምርካብ፡ ምስ መሻርኻትና ብምውህሃድ ክንሰርሓሉ ጸኒሕና ኣለና፡ ንቐጸሊ እውን ብዝሓየለ መልክዑ ክንሰርሓሉ ምጻንና ከረጋግጸልካ እደሊ። ዝተፋላለዩ ዓይነት ነጻላታት፡ ሻርባታት፡ ቦርሳታት፡ ጫማታት፡ ካምቻታት፡ ናይ ሳሎን ኣጭርቕትን መጋረጃን..... ካብቲ እዘን ስልጠንቲ ዘፍረያኦ ፍርያት እዩ።

ሃማደኤ: ኣብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ንዝርከባ ደቂ-ኣንስትዮ ዝዓለመ ስልጠናኽ ወዲቡ ይፈልጥዶ?

እዘን ሕጂ ሃገር ኣብ ምክልኻል ዝነጥፋ ዘለዋ ኣባላት ሃገራዊ ኣገልግሎት፡ ጽባሕ ንግሆ ግቡእ ሃገራዊ ኣገልግሎተን ፈጸመን ናብ ውሽጢ ሕብረተ-ሰብ እየን ክምለሳ። ናብዚ ክመሃር ዝጸንሐ ዝተፈላለዩ ሞያታት ክቐስም ዝጸንሐ ሕብረተ-ሰብ ተመሊሰን መነባብሮኣን ከጣጥሓ እንተደኣ ኮይነን ከኣ፡ ናተይ ዝብላኦ ሞያ ክግጥቃ ስለዘድሊ፡ ሃገራዊ ማሕበር ደቂ-ኣንስትዮ ኤርትራ ነዚ ተረዲኡ ዝንባሌኣን ኣጽኒዑ ዝመረጸኦ ትምህርቲ ይውድብ እዩ። ከም ኣብነት ካብቲ ብዙሕ ስልጠናታት ንምጥቃስ - ስልጠና ትምህርቲ ምምራሕ መንኪና ኣሎ። ድሮውን ስልጠንቲ ናብ ትግባረ ኣትየን ኣብ ንጡፍ ስራሕ ዝተዋፈራ ኣለዋ። ከምዘን ሎሚ ትራክተራት፡ ዓባይቲ ማሽነሪታት ሒዘን ኣብ ስራሕ ተዋፊረን እንርእየን ዘለና ደቂ-ኣንስትዮ፡ ብዕጽፍታት ክበዝሓ እዩ ዘለወን። እዚ ዕማም'ዚ ዕማም ናይ መንግስቲ፡ ዕማም ናይ ኩለን ትካላት መንግስቲ ስለዝኾነ ኸኣ፡ ዝተፈላለዩ መሻርኻቲ እጃሞም ገይሮም እዮም። ንኣብነት ኩባንያ ህንጻ ሰገን እጃሙ ገይሩ እዩ። ሚኒስትሪ ምክልኻል እጃሙ ገይሩ

እዩ። ሲብል አብዮብን እጃሙ ገይሩ እዩ። ኩባንያ ሓራት እውን ግብአ-
ይገብር እዩ ዘሎ። ናይ ብሓቂ ክንርእዮ እንከለና እውን፡ እዚ ሞያ እዚ ንሕጂ
ይኹን ንመጻኢ አዝዩ ተደላዩ ሞያ ብምጻኑ፡ ብዕቱብነት ክስርሓሉ ዘለዎ
ሞያ እዩ። አብቲ ካልእ ሞያታት'ውን እንተኾነ፡ ማሕበር ዓቕሙ ዘፍቅዶ
አብዘን ዝተጠቐሳ ደቂ-አንስትዮ ዘድሃበ ዝተፈላለዩ ስልጠናታት አብ ምሃብዮ
ዝርከብ ዘሎ። ቀንዲ ዕላማና ኸአ፡ ደቂ-አንስትዮ ነቲ ዘይከአል ዝመስል
ሞያታት ከም ዝኸእላኦን ከም ዝመልካኦን ንምግባር እዩ። ደቂ-አንስትዮ አብ
ሚነዋለ ጥራሕ ካብ ዝድረታ፡ እቲ ምርጫ ናተን እኳ እንተኾነ፡ ካብ ሚነዋለ
ናብ ንፋዓት ነደቕቲ፡ ናብ ተነኮ ምህራምን ሕብሪ ምልካይን ዝሰጋገራሉ
ባይታ ምንጻፍን ምጥጣሕን እዩ።

አብዚ ዓመትዚ ሃማደኤ ሓድሽ ዘተኣታተዎ ስልጠና እንታይ ኣሎ?

እዚ ብምኩራት መማህራን ዝወሃብ ዘሎ ናይ ሙዚቃ፡ ናይ ስነ-ጽባቕ ሰብነትን
ናይ ማሳጅን ስልጠና እዋናዊ እንህቦ ዘለና እዩ ኢልና ክንዛረበሉ ንኸእል
ኢና። ብፍላይ እዚ ናይ ስነ-ጽባቕ ሰብነት (ሜክአብ) ስልጠና፡ ደቂ-አንስትዮና
ተረኽበ ኢለን ካብ ዘዩድልዩ ንገጽ ዘባላሽዉ ኮስሞቲክስ ከድሕነን፡ ብባህርያዊ
መዳይ ከመይ ገይረን ተፈጥሮአዊ መልክዐን ከም ዝሕልዎን ዝሕግዝ ኣገዳስን
እዋናውን ትምህርቲ እዩ።

**ክሳብ ሕጂ እዚ ሃገራዊ ማሕበር፡ ዕላማኡ ናብ ዝተፈላለዩ ማሕበራት ደቂ-
አንስትዮ ዓለም አብ ምስራጽ ዝተጻወቶ ተራ እንታይ ይመስል?**

አብ ጉዳይ ደቂ-አንስትዮ፡ ንመንግስቲ ወኪልና አብ ዝተፈላለዩ ኣጋጣሚታት
ንሳተፍ ኢና። አብ ነፍሲ-ወከፍ ኣርባዕተ ዓመት እውን ኣበይናይ እንታይ
ተገይሩ ጸብጸብና ይቐርብ እዩ። አብቲ እነቐርቦ ጸብጸብ፡ ካብ ተሳተፍቲ
ወከልቲ ናይተን ሃገራት ሕቶታት ስለ ዝመጽአና፡ መልሲ ንህበሉ። ናይ ደቂ-
አንስትዮ ተሓለቐትን ሓለይትን መሲሎም ሓቀኛ ምስልና ክድውኑ ዝፈጥርዎ
ፖለቲካዊ ሽርሒታት ድማ፡ ብንቕሓት ንቃለሶን ንማገተሉን። አብ ጉዳይ
ደቂ-አንስትዮ ዘመዝገብናዮ ዓወታት ከአ፡ ቦቲ ቅኑዕ መንገዱ ነንጸባርቕን
መትከልናን እምነትናን ቅኑዕ መስመርናን እንታይ ምጻኑ ከነስርጸሎም
ንፍትን ኢና። ካልእ እውን፡ 'ሲ ኤስ ዳብሊዉ' ዝተሰምዩ አብ ንዮርክ ዓመት-
ዓመት አብ ጉዳይ ደቂ-አንስትዮ ኣድሂቡ ዝካየድ ርክብ ኣሎ። አብዚ
ብተማሳሳሊ፡ ምዕባለ ኤርትራውያን ደቂ-አንስትዮ ደረጃ-ብደረጃ ናበይ ገጹ
ይምርሽ ከም ዘሎ መብርሂ ንህብ። አብ ናይ ቀርኒ ኣፍሪቃ 'ኢ ኣ ሲ' ዝበሃል
ቦርድ እውን፡ ኣባላት ናይቲ ቦርድ ከም ምጻንና መጠን ንሳተፍ ኢና። እዚ
ብቐንዱ መብዛሕትኡ ግዜ አብ ቁጠባ ደቂ-አንስትዮ ዘድሃበ እዩ። ብመንገዲ

ወኪልና ገይርና ድማ ብዝተኻእለና መጠን ኤርትራ ኣብ ጉዳይ ደቂ-አንስትዮ ዘለዎ መርገጺ ንገልጽን ንደቂ-አንስትዮና ወኪልና ናይ ዲፕሎማሲ ስራሕ ንሰርሕን። ኣብዚ እዋንዚ ፖለቲካዊ ንቕሓት ደቂ-አንስትዮ ሃገርና ምስተን ናይ ካልኣት ሃገራት ደቂ-አንስትዮ ብምንጽጻር ኣብ ከመይ ደረጃ ይርከብ? ምሉእ ህይወትና ኣብ ቃልሲ ኢና ኣሕሊፍናዮ። ንቕሓትና ከኣ ብኣኡ መጠን ዝበረኸ እዩ። ብፍላይ ምስ ናይ ሃገራት ኣፍሪቃ ደቂ-አንስትዮ ከነጻጽጭ እንከለኹ፡ ኣዚና ኢና ንቕድሚት ሰጉምና ዘለና። እቲ ንሕና ንትንትኖ ትንታኔታት፡ እቲ ንሕና እንሓስቦ ንረብሓ ሓፋሽ ዝዓለመ ቅኑዕ ኣረኣእያ፡ ጌና ኣይበጽሑዎን ዘለዉ። ምስተን ኣብ ዝማዕበላ ሃገራት ከም በዓል ፍሲያን ቻይናን . . . ዝኣመሰላ ዝማዕበላ ሃገራት ዝርከባ ደቂ-አንስትዮ እውን ቅሩብ ዝፈላልዩና እንተሎ፡ ጉዳይ ቴክኖሎጂ እዩ። ኣብ ንቕሓት መጻእካ ግና ንዓና ዝዳረግ የለን።

ሃማደኤ ምስ ዕድሚኡ ከነጻጽር እንከሎ፡ ኣብ ጉዳይ ደቂ-አንስትዮ ጥራሕ ዘይኮነስ ኣብ ጉዳይ ኩሉ-መደባዊ ቃልሲ ናይዛ ሃገር ዘካየዶ ዕማማት ብኸመይ ትግምግምዮ?

ቡብእዋኑን ቡብመድረኽኹን ናይ 10 ዓመት፡ 20 ዓመት፡ 25 ዓመት . . . እናተባህለ ክሳብ ሕጂ ክግምገም ጸኒሑ እዩ። ክግምገም እንከሎ ኸኣ፡ ብኹሉ ሸነኻቱ እዩ ዝግምገም። ኣብ ምዕባሌታትን ብድሆታትን ደቂ-አንስትዮ ኣብ ኩሉ ጽላት ናይዛ ሃገር ዘድሃበ ብደረጃ ሃገር ዝተኻየዱ ዓበይቲ ዓውደ-ዘተታት እውን ኣካይዱ እዩ። ኣብተን መሰረታውያን እንብለን ናይ ጥዕና፡ ናይ ቁጠባ፡ ናይ ሕርሻን ትምህርትን ዘድሃበ መጽናዕታዊ ወረቓቕቲ ቀሪቡ እውን፡ ብደቂቕ ከም ዝግምገም ተገይሩ። ኣብዚ ገምጋምዚ፡ ሓያልን ድኹምን ጎድንታት ከነለሊ ክኢልና ኢና። እዚ ንመላእ ዓለም ዝጸለወ ኮርና ቫይረስ ኣተዓናቂፋና እምበር፡ ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ሓሙሽተ ዓመት ንጥፈታትና እናገምገምና ክንከይድ እዩ ውጥን ስራሕና። ኣብ ወርሒ ታሕሳስ ዘካየድናዮ ዓውደ-ዘተ፡ ሃገራዊት ኮሚተ ሃማደኤ ናይ ሓሙሽተ ዓመት ስትራተጅካዊ ውጥን ስራሕ ብምውጻእ፡ ካብ ናይ ዝሓለፉ እዋናት ብዝለዓለ ደረጃ ኣብ ኩሉ መዳይ ጉዳይ ደቂ-አንስትዮ ክንሰርሕ ብምርድዳእ ናይ ዝሓለፈ ዓመታት ዓውደ-ዘተና ብዓወት ዛዚምና ኣለና። ስለዚ፡ ኣብ ኩሉ ንደቂ-አንስትዮ ዝምልከት ጉዳይ እንተደኣ ጽቡቕ ሰጉምና ኣብ ኩሉ መደይ ቃልሲ ናይዛ ሃገር ከኣ፡ ደቂ-አንስትዮ ስለዝሳተፉ ሃገራዊ ማሕበር ደቂ-አንስትዮ ኤርትራ ልዑል ተራ ተጻዊቱ እዩ።

ኣብ መዛዘሚ እትብልዮ እንተሎ?

ጽቡቅ ነገራትና ዓቂብና፡ ነቶም ንድሕሪት ክጎዱሉና ዝኸለሉ፡ ዕንቅፋት ክኾኑና ዝጸንሑ ጎዳኢቲ ልምድታትን ኣተሓሳስባታትን ብንቕሓት እናወገንና ክንከይድ፡ ኩሉ ኣካል ሕብረተ-ሰብ ይጽንሓለይ ከይበለ ምዕባለ ኤርትራዊት ንል-ኣንስተይቲ ኣብቲ ዝበረኸ ጥርዙ ንምብጻሕ ክቃለስ፡ ጸታዊ ኣድልዎን ተባዕታዊ ትምክሕትን እውን እንተኾነ ካብ ስድራ-ቤት ስለዝጅምር፡ ወለዲ ነዞም ተረከብቲ ሃገር ዝኾኑ ደቆም ንቕሓቶም ከምዘብርኹ ብምግባር፡ ተጨቢጡ ዘሎ ዓወታት ዓቂቦም ኣፍሪይቲ ክኾኑ ምእንቲ ብቕኑዕ ኣተኣላልዖ ክሕዝዎም፡ ዝበዝሑ መንእሰያት ናይዛ ሃገር ኣብ ትምህርቲ ስለዝርከቡ ድማ፡ ኣብ ኩለን ኣብያተ-ትምህርቲ ዘለዉ መማህራን - ሕብረተ-ሰብ ኣላፍነት ኣሰኪሙዎም ከምዘሎ ተረዲኦም ብኹለንትናኦም ዝበለጹ መንእሰያት ኣብ ምህናጽ ተራኦም ከዕዝዙ፡ ደቂ-ኣንስትዮ ብሓፈሻ መንእሰያት ደቂ-ኣንስትዮ ድማ ብፍላይ፡ መንግስቲ ንዝፈጠረለን ሰፊሕ ዕድል ብዝግባእ ተጠቂመን ምሉእ-ብምሉእ ነብሰን ክኢለን ካብ ተጸባይነት ክገላገላ፡ በዚ ኣጋጣሚ ከዘኻኸር እደሊ።

ሓዳስ ኤርትራ 31 ታሕሳስ 2022